

การสอนอ่านเชิงวิเคราะห์ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning
เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กไทยยุค Gen Z
THE TEACHING OF READING ANALYSIS VIA ACTIVE LEARNING FOR
DEVELOPING CRITICAL THINKING SKILLS OF
THAI CHILDREN OF THE GEN Z ERA

Received: April 2, 2020

Revised: October 20, 2020

Accepted: November 6, 2020

ภัทรดา เอี่ยมบุญญฤทธิ์¹ ชลธิชา ภูริปานิก¹ ฐิติชัย รักบำรุง^{2*}
Pattrada lamboonyarit¹ Chonticha Puripanik¹ Thitichai Ruckbumrung^{2*}
*Corresponding Author, E-mail: digioum@hotmail.com

บทคัดย่อ

ทักษะการคิดวิเคราะห์ เป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของทักษะชีวิต ผู้ที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์จะช่วย
ให้รู้ข้อเท็จจริง เกิดความสามารถในการพิจารณาสาระสำคัญต่างๆ และรู้จักหาเหตุผลมาประกอบการตัดสินใจ การ
พัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์จึงมีความสำคัญโดยเฉพาะกับเด็กไทยในยุคปัจจุบัน หรือที่เรียกว่าเด็กยุค Gen Z
(Generation Z) เพราะทักษะการคิดวิเคราะห์จะช่วยรู้จักพิจารณาสาระสำคัญต่างๆ นำไปสู่การตัดสินใจ และแก้ไข
ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้โดยเฉพาะโลกปัจจุบันที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารผ่านอุปกรณ์เ
ทรอนิกส์ต่างๆ ที่เข้าถึงได้ง่ายมากขึ้นกว่าสมัยก่อน อย่างไรก็ตามเด็กไทยจำนวนมากยังขาดทักษะการคิดวิเคราะห์
เมื่อทำการเปรียบเทียบผลคะแนนประเมินด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ ตัวอย่างเช่น การประเมินสมรรถนะนักเรียน
มาตรฐานสากลหรือ PISA (Programme for International Student Assessment) ซึ่งพบว่าด้านการอ่านมีค่าเฉลี่ย
ลดลงอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มว่าจะลดลงไปอีก ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นผลมาจากการจัดการเรียนการสอนของไทย
ซึ่งไม่ตอบรับกับกระบวนการเรียนรู้ของเด็กในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นเด็ก Gen Z (Generation Z) หรือผู้ที่เกิดตั้งแต่ปี
ค.ศ.1995 หรือ พ.ศ.2538 เป็นต้นมา ซึ่งลักษณะการเรียนรู้ของเด็ก Gen Z จะชอบเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีเนื่องจาก
เติบโตมากับโลกดิจิทัล ชอบการเรียนรู้ทางสายตา การลงมือปฏิบัติจริง และการเรียนรู้ผ่านการร่วมมือกัน ผู้สอนจึง
ควรนำกระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning มาจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วย
การสอนอ่านเชิงวิเคราะห์แทนการสอนแบบเก่าที่เน้นไปที่การบรรยาย ซึ่งกระบวนการสอนแบบ Active Learning

¹อาจารย์ โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา

²อาจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรง เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ สามารถสร้างองค์ความรู้ พัฒนาทักษะการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพิ่มพูนทักษะการคิดวิเคราะห์ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงตนในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: ทักษะการคิดวิเคราะห์ การอ่านเชิงวิเคราะห์ Active Learning Generation Z

Abstract

Critical thinking skill is one of the important components of life skills. People with critical thinking skills has the ability to consider the facts, various essence reasons, know how to making decisions and has the ability to estimate an increase intelligences. Therefore, the developing critical thinking skills is important, especially for modern Thai children. Also known as the children of Gen Z (Generation Z) because the critical thinking skills will help to figure out the essence to leading the decisions and solve problems in daily life. Especially in this era that full of technologies and informations through various electronic devices that is more accessible than before. However, many of Thai students lack critical thinking skills when comparing results of any analysis reading scores results such as the Programme for International Student Assessment or PISA in previous years. They found that the average of reading part was decrease and likely to be further reduced. Caused by the teaching and learning in Thailand does not respond to the learning process of children in this present age whom are Gen Z (Generation Z) or those born since 1995. The learning style of Gen Z likes to learn via technology because they grew up in the digital world, visual learning, action learning and collaborative learning. Teachers should use the Active Learning to manage along with teaching reading analysis instead of the old teaching that focuses on lectures. This will help students to have direct experiences, learning from action, have the ability to create knowledge, develop effective learning skills and increase the critical thinking skills which are essential skills for living in the digital age.

Keywords: Critical thinking skills, Reading analysis, Active Learning, Generation Z

บทนำ

ทักษะการคิดวิเคราะห์ เป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของทักษะชีวิตตามที่องค์การอนามัยโลก (WHO: World Health Organization) ได้กำหนดไว้ โดยความหมายของทักษะชีวิตตามคำนิยามขององค์การอนามัยโลกกล่าวว่า เป็นความสามารถด้านสังคมและจิตวิทยาของบุคคลในการจัดการกับความต้องการและสิ่งท้าทายต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยรักษาสุขภาพจิตใจให้สมบูรณ์และรู้จักแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม สำหรับทักษะการคิดวิเคราะห์นั้น เป็นความสามารถในการพิจารณาไตร่ตรองแก้ปัญหา มีความละเอียดในการจำแนกแยกแยะสิ่งต่างๆ รู้จักเปรียบเทียบข้อมูลเรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ โดยการหาหลักฐานที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยง หรือข้อมูลที่

นำเชื้อมาสนับสนุนหรือยืนยันเพื่อพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจเชื่อหรือสรุป (WHO, 1997) ผู้ที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์ จะช่วยให้รู้ข้อเท็จจริง ไม่ด่วนสรุปสิ่งใดง่ายๆ ช่วยให้เกิดความสามารถในการพิจารณาสาระสำคัญต่างๆ พัฒนาความเป็นคนช่างสังเกต และการรู้จักหาเหตุผลมาประกอบการตัดสินใจ ทั้งยังช่วยเกิดความสามารถในการประมาณการ และช่วยให้เกิดปัญญา (จุฬามาศ เจริญธรรม, 2549)

แต่นับเป็นเรื่องน่าตกใจที่พบว่า เด็กไทยจำนวนมากยังขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา หรือ OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) ได้ประกาศผลคะแนนโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากลหรือ PISA (Programme for International Student Assessment) ซึ่งเป็นการวัดประเมินสำหรับนักเรียนที่มีอายุ 15 ปีที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นใน 3 ด้าน ได้แก่ ความฉลาดรู้ด้านการอ่าน ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ และความฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์ ซึ่งได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องทุกๆ 3 ปี โดย PISA 2018 มีนักเรียนเข้าร่วมการประเมินประมาณ 600,000 คน ซึ่งนับเป็นตัวแทนของนักเรียนอายุ 15 ปีจากจำนวน 32 ล้านคนทั่วโลกจาก 79 ประเทศในเขตเศรษฐกิจ สำหรับประเทศไทย สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ทำหน้าที่เป็นศูนย์แห่งชาติในการจัดสอบเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.2561 ที่ผ่านมา มีนักเรียนไทยจำนวน 8,633 คนจาก 290 โรงเรียนในทุกสังกัดการศึกษาเข้าร่วมประเมินในรอบนี้ ผลคะแนนพบว่า นักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยในการอ่าน 393 คะแนนเท่านั้น จากค่าเฉลี่ยของ OECD ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ 487 คะแนน โดยเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับค่าสอบ PISA 2015 พบว่าด้านการอ่านมีคะแนนเฉลี่ยลดลงถึง 16 คะแนน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2562)

ศาสตราจารย์ ดร. สมพงษ์ จิตระดับ อาจารย์คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหา 4 ประการ จากผลคะแนน PISA ดังนี้ (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2562)

1. การจัดการศึกษาของไทย ตลอดหลายปีที่ผ่านมาพบว่าการจัดการศึกษาของไทย เมื่อเทียบระดับสากลอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ และมีแนวโน้มว่าจะต่ำลงอีก โดยเฉพาะการอ่าน
2. การอ่าน แสดงให้เห็นว่าเด็กไทยหลายคนอ่านไม่คล่อง จับใจความไม่ได้ คิดวิเคราะห์ไม่ได้
3. การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ของเด็ก พบว่าอยู่ในระดับต่ำ ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงเรื่องการเรียนรู้
4. การศึกษาไทยย่ำอยู่กับที่ เนื่องจากมีผลคะแนน PISA เป็นตัวบ่งชี้ชัดเจน

นอกจากนี้ นางสาวกุลธิดา รุ่งเรืองเกียรติ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ยังได้สะท้อนปัญหาจากผลคะแนนดังกล่าวเพิ่มเติมโดยกล่าวว่าผลคะแนน PISA แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาการศึกษาไทยยังไม่เป็นผล และมีความเหลื่อมล้ำสูง เพราะยังมุ่งเน้นจัดสรรทรัพยากรให้แก่เด็กที่มีโอกาสที่เรียนอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางกลับไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร อีกทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำความเข้าใจพื้นฐานการอ่านว่าอ่านเพื่ออะไร คิดต่อยอดจากสิ่งที่อ่านได้หรือไม่ อ่านอย่างเข้าใจและคิดวิเคราะห์ได้หรือไม่ เพราะการอ่านถือเป็นจุดเริ่มต้น ในการเรียนรู้ทุกเรื่องที่ต้องการปลูกฝังแก่นักเรียน แต่ด้วยรูปแบบการประเมินทำให้ไม่สามารถดำเนินการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมได้ จึงควรปรับห้องเรียนและการประเมินใหม่ ที่เอื้อให้ครูจัดการเรียนการสอน กิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้แก่เด็ก ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของนายอำนาจ วิชยานุวัติ เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่กล่าวว่า การพัฒนาการเรียนการสอนด้านการอ่าน ควรจะมีกระบวนการส่งเสริมการอ่านอย่างเข้มข้นมากขึ้น และไม่ใช่ว่าเพียงการอ่านออกเขียนได้เท่านั้น แต่ต้องเป็นการอ่านวิเคราะห์ เช่น การจัดสอบแบบอัตนัย การเน้นให้เด็กอ่านและเขียนบทความ เรียงความ เพิ่มการเล่าเรื่องมากขึ้น อ่านแล้วนำมาเล่าให้เพื่อนฟัง พร้อมแสดงความคิดเห็น

ในเรื่องนั้นๆ เป็นต้น เนื่องจากการอ่านเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ แต่ต้องเสริมเรื่องการเขียน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจการอ่านคิดวิเคราะห์ของเด็กด้วย (กรุงเทพมหานคร, 2562)

ความสำคัญของการอ่านต่อทักษะการคิดวิเคราะห์

การพัฒนาทักษะด้านการอ่านนั้นมีความสำคัญต่อทักษะการคิดวิเคราะห์ เพราะการอ่านอย่างเข้าใจนั้นส่งผลต่อการใช้ชีวิต โดยทั่วไปไม่เพียงแต่เฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น ซึ่งผู้ปกครองและครูควรทำการปลูกฝังตั้งแต่ทักษะการอ่านจับใจความในระดับชั้นประถมศึกษา ดังที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กล่าวถึงคุณภาพของผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาว่าผู้เรียนควรมีความสามารถในการจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านได้ สามารถนำความรู้ความคิดจากเรื่องที่อ่านไปตัดสินใจแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่งการฝึกฝนการอ่านจับใจความนั้นเป็นทักษะเบื้องต้นที่จะนำไปสู่การอ่านในขั้นที่สูงขึ้น นั่นคือ การอ่านเชิงวิเคราะห์ ซึ่งการอ่านเชิงวิเคราะห์นั้น เป็นกระบวนการอ่านเพื่อทำการแยกแยะว่าแต่ละส่วนในเนื้อหาที่อ่านนั้นมีความมีความสำคัญอย่างไร มีสาระสำคัญหรือมีความสัมพันธ์กับส่วนอื่นๆ หรือไม่ ตลอดจนพิจารณาถึงทฤษฎีและจุดมุ่งหมายของผู้แต่ง การฝึกฝนผู้เรียนด้วยวิธีการสอนอ่านเชิงวิเคราะห์นี้ ไม่เพียงแต่จะก่อประโยชน์แก่ผู้เรียนในด้านการเรียนเท่านั้น แต่ยังสามารถช่วยให้ผู้เรียนนำทักษะการคิดวิเคราะห์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

กระบวนการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กไทยยุค Gen Z

ยุคสมัยที่เปลี่ยนไปนั้น ส่งผลให้กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย แม้ว่าในปัจจุบันสังคมไทยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีที่มีการเติบโต และพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว มีนวัตกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ตอบสนองต่อความสะดวกสบายของผู้บริโภคทุกเพศทุกวัย ทุกวันนี้โลกของเรากลายเป็นโลกดิจิทัล (digital) เนื่องด้วยการเชื่อมโยงเพื่อการติดต่อสื่อสารเพียงปลายนิ้วมือผ่านเทคโนโลยีที่เรียกว่าอินเทอร์เน็ต เปรียบเสมือนการนำโลกทั้งใบมาวางไว้ตรงหน้า ทุกคนบนโลกสามารถเข้าถึงข้อมูล ค้นหาสาระความรู้ต่างๆ ตลอดจนการใช้เพื่อความบันเทิง .โดยผู้ที่เกิดตั้งแต่ปี ค.ศ.1995 หรือ พ.ศ.2538 เป็นต้นมา หรือที่ถุกันนิยมว่า เป็น “เด็ก Gen Z” (Generation Z) .ได้เติบโตมากับโลกดิจิทัลที่มีคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต สมาร์ทโฟน และเทคโนโลยีต่างๆ ที่หลากหลายมากขึ้น แต่กลับพบว่าเด็กไทยที่เป็นเด็ก Gen Z กลับขาดทักษะการคิดวิเคราะห์และมีแนวโน้มว่าจะลดลงเรื่อยๆ ซึ่งสวนทางกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน เพราะแม้ว่าเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตจะมีประโยชน์ในการค้นคว้าหาข้อมูลต่างๆ แต่ก็เปรียบเสมือนดาบสองคม หากผู้ใช้ขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ ขาดความรอบคอบและขาดความระมัดระวังโดยเฉพาะในเด็กและเยาวชน ก็อาจมีแนวโน้มไปสู่อันตราย และอาจเกิดเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ (Tapscott, 1998) ดังที่กล่าวไปว่าอินเทอร์เน็ตเปรียบเสมือนการนำโลกทั้งใบมาวางอยู่ตรงหน้า เพียงแค่สั่งด้วยปลายนิ้วมือก็สามารถเข้าไปสู่สิ่งที่ต้องการอย่างรู้ ซึ่งอาจเป็นสิ่งดีหรือไม่ดีก็ได้ แต่สิ่งที่น่ากลัวยิ่งกว่า คือ อาจมีผู้ไม่หวังดีใช้เครื่องมือสื่อสารเข้าถึงตัวผู้ใช้ได้เช่นกัน ยิ่งเทคโนโลยีในโลกพัฒนาไปได้ก้าวไกลเท่าไร แนวโน้มที่จะเป็นอันตรายก็ยิ่งมากขึ้นเท่านั้น หากผู้ใช้ขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ ซึ่งเป็นหนึ่งในทักษะชีวิตที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของบุคคล

การจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับยุคสมัยจึงเป็นสิ่งที่พึงกระทำ เพราะยุคสมัยของคนที่เกิดในแต่ละยุคนั้นแตกต่างกัน จึงส่งผลให้ความคิด การกระทำ และลักษณะการดำเนินชีวิตย่อมมีความแตกต่างกันไปด้วย การใช้วิธีการสอนแบบสมัยเก่า เช่นการสอนแบบท่องจำ การเรียนรู้แบบครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher Center) หรือการเรียนรู้แบบบรรยายเพียงอย่างเดียว (Passive Learning) จึงอาจไม่เหมาะกับเด็กในยุคปัจจุบันอีกต่อไป ซึ่งวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็ก Gen Z มีลักษณะดังต่อไปนี้ (Upskill, 2018)

1. การเรียนรู้ทางสายตา (Visual Learning) ความที่เด็ก Gen Z เติบโตมาท่ามกลางเทคโนโลยี ทำให้ความสามารถในการมองเห็นพัฒนาไปได้ไกลกว่าคน Gen อื่นๆ เมื่อมีการเปรียบเทียบกับสมองของเด็กเมื่อ 20 ปีก่อน นักวิจัยคาดว่าเพราะเด็ก Gen Z เติบโตมากับโลกดิจิทัลที่มีคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต สมาร์ทโฟน และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว คน Gen Z จึงชอบการเรียนรู้ทางสายตา (Visual Learning) มากกว่าวิธีอื่นๆ
2. การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (Practicality Learning) ซึ่งหมายความว่าผู้สอนควรจำกัดการสอนแบบบรรยายและเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติจริงแทน
3. การเรียนรู้ผ่านการร่วมมือกัน (Collaborative Learning) แม้ว่าเด็ก Gen Z มักจะชอบทำอะไรด้วยตนเอง แต่ก็ยังต้องการการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน ซึ่งหมายความว่าผู้สอนต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้พูดคุยและทำงานร่วมกันเป็นทีม ทั้งในการทำกิจกรรมและการเรียน
4. การเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ (Action Learning) คล้ายกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ผู้สอนไม่ควรคาดหวังให้เด็ก Gen Z นั่งนิ่งๆ หรืออยู่เฉยๆ ในเวลานานๆ แต่ควรใช้กิจกรรมที่จะทำให้เด็กสามารถมีส่วนร่วมและให้โอกาสพวกเขาได้มีการเคลื่อนไหว
5. การเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี (Learning via Technology) เทคโนโลยีไม่ใช่เพียงเครื่องมือเท่านั้น แต่เปรียบเหมือน “ตัวตน” ของเด็ก Gen Z เพราะพวกเขาเหล่านี้เติบโตมาในโลกดิจิทัล ผู้สอนจึงควรนำเทคโนโลยีมาใช้ร่วมกับการเรียนการสอนให้เหมาะสม

นอกเหนือไปจากลักษณะการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็ก Gen Z ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว เด็ก Gen Z ยังชอบความท้าทายอีกด้วย และยังชอบเรียนรู้กลยุทธ์ รวมถึงวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ อาจด้วยสภาวะแวดล้อมที่เกิดและเติบโตซึ่งหากเปรียบเทียบกับคนยุค Millenials หรือผู้ที่เกิดตั้งแต่ ค.ศ.1980-1996 จะพบว่าคน Millenials เกิดและโตในยุคที่เศรษฐกิจเฟื่องฟู จึงไม่ค่อยเคร่งครัดเรื่องการเก็บเงิน แต่จะชอบท่องเที่ยว เก็บเกี่ยวประสบการณ์ และมีความเพ้อฝัน ชอบการให้คุณค่าทางจิตใจหรือความรู้สึก แตกต่างกับเด็ก Gen Z ที่ค่อนข้างมองโลกในความเป็นจริง เพราะเติบโตขึ้นมา ท่ามกลางยุคที่เศรษฐกิจฝืดเคือง จึงชอบเก็บเงิน เชื่อในทางปฏิบัติ ชอบลงมือทำจริง ชอบความท้าทาย ชอบแก้ปัญหาด้วยตนเอง (Rassarin, 2018) ประสบการณ์จากการแก้ปัญหะจะทำให้พวกเขายากเกินไปแก้ปัญหาที่ใหญ่ขึ้น เมื่อพวกเขาเห็นความก้าวหน้าของตนเองจะทำให้กลายเป็นพวกชื่นชอบในความสำเร็จ เด็ก Gen Z จึงต้องการถูกผลักดัน การให้คำชมเชย การเสริมแรง จะช่วยให้การเรียนรู้ของเด็ก Gen Z มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ถึงกระนั้นก็ยังพบว่าระบบการจัดการเรียนการสอนในประเทศไทยยังคงเต็มไปด้วยการสอนแบบเก่า คือเป็นการสอนแบบ Passive Learning ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ผู้สอนบรรยาย ผู้เรียนนั่งฟัง ผู้สอนพูดฝ่ายเดียวโดยไม่สนใจข้อมูลย้อนกลับหรือการแสดงออกของผู้เรียนว่าผู้เรียนรับรู้หรือเข้าใจหรือไม่ ซึ่งการเรียนการสอนลักษณะนี้ทำให้ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์จำนวนน้อยมาก ผู้เรียนที่ประสบผลสำเร็จในการเรียนแบบนี้มักเป็นผู้ที่มีพื้นฐานความรู้เดิมดี มีความรับผิดชอบสูง ในขณะที่ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่ได้รับองค์ความรู้หรือได้รับน้อยมาจากการเรียนการสอนแบบ

Passive Learning ซึ่งเน้นไปที่การท่องจำมากกว่า (วิทยา พัฒนเมธาดา, 2562) ซึ่งหากพิจารณาจากคุณลักษณะของเด็ก Gen Z ที่กล่าวมา การนำกระบวนการเรียนการสอนแบบ Passive Learning ไปใช้อาจไม่ช่วยให้เด็กบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ ทั้งยังทำให้เด็กถูกกักอยู่ในกรอบหรือรูปแบบที่ผู้สอนวางไว้ให้ ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวเด็ก Gen Z ก็ไม่ได้ถูกนำออกมาใช้ได้เต็มที่อย่างที่ควรจะเป็น

การจัดการเรียนการสอนให้กับเด็ก Gen Z จึงมีความสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning ซึ่งการเรียนรู้แบบ Active Learning หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติหรือการลงมือทำผ่านสื่อหรือกิจกรรม โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือให้คำแนะนำ ผู้เรียนจะได้ใช้กระบวนการคิด การเรียนรู้จากประสบการณ์ การลงมือปฏิบัติ การมีปฏิสัมพันธ์ และความร่วมมือระหว่างผู้เรียน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นและมีทักษะที่สามารถเลือกรับข้อมูล วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ เกิดความคิดสร้างสรรค์ เกิดแนวคิดใหม่ๆ คิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาได้ และสามารถนำสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะเห็นว่ากระบวนการของ Active Learning มีความเหมาะสมกับเด็ก Gen Z มากกว่าการสอนแบบ Passive Learning ทั้งนี้ McManus (2001, อ้างถึงใน Abhiyan 2008) ได้แสดงเปรียบเทียบหลักการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning และ Passive Learning ไว้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงเปรียบเทียบหลักการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning และ Passive Learning (Mc Manus, 2001, อ้างถึงใน Abhiyan 2008, p.15)

Passive Learning	Active Learning
เชื่อว่าผู้เรียนคือผู้ไม่มีความรู้ ยังว่างเปล่าเหมือนฟองน้ำ ต้องการเติมความรู้	เชื่อว่าการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ และต่อยอดความรู้เดิมเป็นความรู้ใหม่ด้วยตนเอง
กิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน โดยใช้การบรรยายให้ผู้เรียนจดบันทึกเป็นหลัก	กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย แบบผู้เรียนมีส่วนร่วมเป็นกลุ่มทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ และพัฒนาทักษะการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
ผู้เรียนจำเนื้อหาที่เรียนแต่ละบทเรียนได้ประมาณร้อยละ 10	ผู้เรียนมีโอกาสจำเนื้อหาบทเรียนในแต่ละบทเรียน ได้มากกว่าร้อยละ 50
ผู้เรียน เรียนรู้โดยการจดจำ เป็นลักษณะการเติมความรู้เหมือนการบันทึกเทป	ผู้เรียนใช้การเรียนรู้ผ่านกิจกรรม สื่อ นวัตกรรม และการอภิปราย - สร้างองค์ความรู้ขึ้นได้ด้วยตนเอง - ใช้การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงและใช้การสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ - ใช้การมีส่วนร่วมกับผู้อื่นและสร้างกรอบความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้สถานการณ์อื่นๆ
ผู้สอนใช้การบรรยายตามหนังสือหรือการอ่านให้ฟัง หรือการอธิบายเนื้อหา หลักการ และการสาธิต	ผู้สอนไม่เน้นการอธิบายเนื้อหา หลักการ และวิธีการ แต่เป็นผู้คอยอำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ สาธิต กำหนดกิจกรรม และการบูรณาการในชั้นเรียน
การทดสอบนักเรียน นำเอาสิ่งที่จำไว้ตามที่ครูบอกมาตอบ	การทดสอบนักเรียน ต้องใช้การบูรณาการความรู้ เพื่อการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่า ตลอดจนแนวทางการนำไปใช้ในการตอบแต่ละประเด็น

จากตารางจะเห็นว่า กระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรง เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ สามารถสร้างองค์ความรู้ พัฒนาทักษะการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยเพิ่มพูนทักษะ การคิดวิเคราะห์ ผู้สอนสามารถนำกระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning มาประยุกต์ใช้ในการสอนได้แทนที่จะ ใช้วิธีการสอนในรูปแบบเดิมๆ

การสอนอ่านเชิงวิเคราะห์ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning

แนวทางในการสอนอ่านเชิงวิเคราะห์ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning มีดังนี้

1. จัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ ลดการสอนแบบบรรยายที่ใช้ระยะเวลานานๆ หรือการสอนที่ให้ผู้เรียน นั่งเรียนอย่างเดียวโดยปราศจากการเคลื่อนไหว ผู้สอนบางคนเข้าใจว่าการให้ผู้เรียนนั่งนานๆ จะช่วยฝึกสมาธิ แต่ในความเป็นจริงการนั่งนานๆ อาจทำให้ผู้เรียนรู้สึกไม่สบายกาย เกิดความเบื่อหน่าย หงุดหงิดรำคาญ และไม่สามารถ จดจ่อกับบทเรียนได้ ซึ่งแปลว่าเด็กไร้สมาธิ (Nash, 2010, pp.6-7) แม้ว่าการสอนอ่านนั้นมีความจำเป็นที่ผู้เรียน ควรอยู่กับที่เพื่อทำการอ่านเนื้อเรื่อง แต่ครูก็ควรจัดกิจกรรมในแต่ละคาบที่ไม่ปล่อยให้ผู้เรียนนั่งนานจนเกินไป ควรให้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมเชิงปฏิบัติการด้วยการเคลื่อนไหว ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น เกิดพลังงาน ครูผู้สอนควรใช้กิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การละลายพฤติกรรมด้วยเกม การใช้เพลงจังหวะสนุกๆ ประกอบกิจกรรม การเรียนรู้แบบร่วมมือกัน (collaborative learning) การจับคู่หรือจับกลุ่ม การทำแผนภาพความคิด (mind map) การนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น กิจกรรมจะ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ ยังทำให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนานมากกว่าการนั่งเรียน แบบปกติ ซึ่งจะส่งผลต่ออารมณ์ของผู้เรียนให้กลายเป็นพลังด้านบวกอีกด้วย

2. สร้างบรรยากาศที่เหมาะสมกับการอ่าน การเรียนการสอนที่ดีควรพิจารณาที่สภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ เช่นเดียวกับวิธีการสอน โดยเฉพาะการอ่านที่ต้องอาศัยสมาธิและความเข้าใจของผู้เรียน ผู้สอนจึงควรจัดพื้นที่การ เรียนรู้ให้เหมาะสม ตรวจสอบว่าห้องเรียนมีแสงสว่างที่พอเหมาะพอดีหรือไม่ อากาศถ่ายเทหรือไม่ มีสิ่งรบกวนใดๆ หรือไม่ ซึ่งการสอนอ่านไม่จำเป็นต้องอยู่ในห้องเรียนเสมอไป (Children and Nature Network, 2012) ผู้สอนอาจพา ผู้เรียนลงมาอ่านนิทานหรือเรื่องที่เตรียมไว้ให้ที่บริเวณสนามหญ้าของโรงเรียนหรือใต้หิวนอนใต้ต้นไม้โดยอาจทำการ เชื่อมโยงกับเรื่องที่กำลังเรียนอยู่ เช่น กำลังเรียนเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติหรือสัตว์ ซึ่งบรรยากาศรอบตัวจะส่งผลให้ ผู้เรียนดื่มด่ำไปกับเนื้อเรื่อง ทั้งยังทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นอีกด้วย (Visual Lab School, 2019) ทั้งนี้ผู้สอนต้องแน่ใจก่อนว่าเวลาและสถานที่ที่พาผู้เรียนลงมาเรียนนอกห้องเรียนนั้นมีความเหมาะสมอย่าง แท้จริง ผู้สอนควรทำการสังเกตสภาพอากาศและสภาพแวดล้อมให้แน่ใจว่าจะไม่รบกวนต่อการเรียนรู้ รวมถึงเตรียม ความพร้อมของผู้เรียนก่อนที่จะลงมืออ่าน เพราะต่อให้สภาพแวดล้อมดีแต่ผู้เรียนไม่พร้อมก็อาจไม่ก่อให้เกิดผลใดๆ เช่น หากคาบเรียนก่อนหน้านี้นั้นเป็นวิชาพลศึกษา ผู้เรียนอาจกำลังเพลียเนื่องจากสูญเสียพลังงานจากการเล่นกีฬา ผู้สอน จึงควรใช้เวลาผู้เรียนเตรียมความพร้อมด้วยการพักดื่มด่ำ หรือนั่งพักสักครู่จนกว่าจะพร้อมเรียน

3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนอาจใช้เทคนิคต่างๆ โดยให้ อิสระทางความคิดแก่ผู้เรียนในการเลือกวิธีการเรียนรู้ที่นำไปสู่เป้าหมายของบทเรียน เช่น การวิเคราะห์ตัวละครจาก วรรณคดี ครูอาจให้นักเรียนทำการจับคู่หรือจับกลุ่ม ผู้เรียนแต่ละกลุ่มอาจใช้วิธีที่แตกต่างกัน กลุ่มหนึ่งอาจทำการ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนในกลุ่มต่อเรื่องที่เรียน กลุ่มหนึ่งอาจทำการศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมจาก

หนังสือหรือจากอินเทอร์เน็ต กลุ่มหนึ่งอาจทำการสนทนาซักถามกับผู้สอนเป็นต้น ทั้งนี้ ผู้สอนควรแน่ใจว่าผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นที่หลากหลายและเป็นอิสระ ไม่จำกัดเพียงแค่คำตอบใดคำตอบหนึ่ง

4. สื่อการเรียนรู้ควรมีความเหมาะสมกับผู้เรียน ผู้สอนอาจใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย อย่างที่กล่าวไปว่าเทคโนโลยีเปรียบเหมือน “ตัวตน” ของเด็กยุค Gen Z เพราะพวกเขาเหล่านี้เติบโตมาในโลกดิจิทัล เด็กยุคนี้จึงชอบการเรียนรู้ทางสายตา (Visual Learning) มากกว่าวิธีอื่นๆ ครูอาจเปิดวิดีโอเกี่ยวกับเรื่องที่เรียนให้ผู้เรียนดู ภาพและเสียงนั้นจะช่วยดึงดูดความสนใจผู้เรียน เป็นการจุดประกายให้เกิดความอยากรู้ ทั้งนี้ สื่อการเรียนรู้อาจเป็นลักษณะอื่นๆ ไม่จำเป็นต้องเป็นเครื่องมือทางเทคโนโลยีเสมอไป แต่ผู้สอนควรแน่ใจว่าสื่อที่นำมาใช้สามารถดึงดูดผู้เรียนได้ เช่น ใบงาน ก็ควรใช้ให้หลากหลายในแต่ละคาบ ไม่ควรใช้รูปแบบเดิมๆ ซ้ำไปซ้ำมา รูปแบบตัวอักษร (font) ควรมีความชัดเจน อ่านง่าย มีภาพประกอบและสีสันสวยงาม เป็นต้น

5. พลังบวกจากครู เด็กยุค Gen Z ชอบความท้าทาย ชอบเรียนรู้กลยุทธ์ ชอบแก้ปัญหาด้วยตนเอง เมื่อพวกเขาเห็นความก้าวหน้าของตนเองจะทำให้กลายเป็นพวกชื่นชอบในความสำเร็จ เด็ก Gen Z จึงต้องการถูกผลักดัน การให้คำชมเชย การเสริมแรงจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรจะมีอยู่ในตัวผู้สอน เพราะผู้สอนเป็นผู้ใหญ่คนหนึ่งในชีวิตของผู้เรียนที่มีความใกล้ชิดกับเขานอกเหนือไปจากพ่อแม่ผู้ปกครอง การสนับสนุน ให้แรงผลักดัน และให้คำชมเชยเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้เรียน สร้างแรงขับเคลื่อนในการเรียนรู้ แม้ว่าวิธีการสอน สื่อและเทคนิคต่างๆ ล้วนมีความสำคัญต่อการเรียนสำหรับเด็กยุค Gen Z แต่ก็คงไม่บรรลุผลอย่างสมบูรณ์หากขาดพลังบวกจากครู ผู้สอนจึงควรมีความเมตตาต่อผู้เรียน หมั่นสร้างพลังบวกเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลสำเร็จ

ผู้สอนสามารถนำแนวทางดังกล่าวมาใช้ในการจัดกิจกรรมการสอนอ่านเชิงวิเคราะห์ได้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การสอนอ่านเชิงวิเคราะห์ที่มีประสิทธิภาพควรดำเนินการควบคู่ไปกับแนวทางดังกล่าวข้างต้นเพื่อให้บรรลุผลสมบูรณ์ โดยขั้นตอนการสอนอ่านเชิงวิเคราะห์ที่มีประสิทธิภาพที่ผู้สอนควรนำมาใช้ควบคู่กับกระบวนการ Active Learning มี 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดเรื่องที่จะอ่าน เป็นการตั้งเป้าหมายว่าจะอ่านเรื่องอะไร และอ่านไปเพื่ออะไร เช่น อ่านเพื่อให้ได้รับความรู้ อ่านเพื่อนำไปใช้ อ่านเพื่อความเพลิดเพลิน เป็นต้น

ขั้นที่ 2 ทำการอ่านเนื้อเรื่องทั้งหมด โดยในขั้นแรกอ่านโดยยังไม่ต้องคำนึงถึงการจับประเด็นสำคัญ แต่อ่านเพื่อให้รู้ก่อนว่าเรื่องที่อ่านนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร แล้วจึงทำการอ่านอย่างละเอียดเพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลของเรื่องที่อ่าน

ขั้นที่ 3 การตั้งคำถามกับตัวเอง เมื่ออ่านจบ ให้ผู้อ่านตั้งคำถามกับตัวเองก่อนว่ามีเนื้อความตอนใดในเรื่องที่ตนไม่เข้าใจหรือไม่ ซึ่งการตั้งคำถามกับตัวเองในลักษณะนี้เป็นกลยุทธ์หนึ่งที่จะช่วยให้ผู้อ่านตระหนักว่าตนเองเข้าใจเรื่องที่อ่านมากน้อยเพียงใด จะได้ทำการปรับปรุงแก้ไขส่วนนั้นๆ ตัวอย่างวิธีการดังกล่าว เช่น (Adler, 2018) ทำการกำหนดเนื้อหาในส่วนที่ตนเองอ่านแล้วไม่เข้าใจ ให้ผู้อ่านทำการเขียนเนื้อความส่วนที่ไม่เข้าใจนั้นลงในกระดาษ เช่น จากนิทานเรื่องหมาป่ากับลูกแกะ ฉันไม่เข้าใจว่าคำพูดที่หมาป่าพูดกับลูกแกะว่า “เอ็งนี่ชาติชั่ว เอ็งถือดีอย่างไรจึงมากวนน้ำกินของข้าให้ขุ่นเป็นตมไปดังนี้” จากนั้นปรับเนื้อความส่วนนั้นให้เป็นถ้อยคำสำนวนภาษาของตนเอง เช่น หมาป่ากล่าวหาว่าลูกแกะนั้นชั่วที่มันทำให้น้ำขุ่น

ขั้นที่ 4 การจำแนกและจับใจความสำคัญของเรื่อง เป็นการหาคำตอบว่าตัวละครเป็นใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร รวมทั้งจำแนกเนื้อหาทั้งหมดที่เป็นข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น ตลอดจนพิจารณาอารมณ์ที่เกิดขึ้นในเนื้อเรื่อง (emotions) อาทิ อารมณ์ตื่นเต้น อารมณ์เศร้า อารมณ์โกรธ อารมณ์รัก เป็นต้น ซึ่งในขั้นนี้สามารถวางลงในกระดาษได้ตามความถนัดของผู้อ่านเพื่อให้เห็นภาพชัดเจนและเข้าใจมากยิ่งขึ้น โดยวิธีการที่น่าสนใจ ได้แก่ การวาดแผนภาพความคิด (mind map) กรอบภาพ (frames) การจัดกลุ่ม (cluster) เป็นต้น

ขั้นที่ 5 วิเคราะห์จุดมุ่งหมายของเรื่อง ว่าเนื้อเรื่องที่อ่านนั้น ผู้เขียนต้องการสื่อสิ่งใดมายังผู้อ่าน เนื้อเรื่องนั้นให้ข้อคิด หรือคติใดบ้าง ตลอดจนวิเคราะห์ไปถึงทฤษฎีของผู้อ่าน อาทิ จุดประสงค์ของการเขียนเรื่องภูมิหลังของผู้อ่าน เป็นต้น ขั้นตอนนี้ควรใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน (Collaborative Learning) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ เช่น การจับคู่ การเข้ากลุ่ม การอภิปรายกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกับการสืบค้นข้อมูลมาประกอบเสริมหรือสนับสนุนสิ่งที่วิเคราะห์ให้ชัดเจนโดยอาจใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีเข้าช่วยในการค้นหาข้อมูล อาทิ โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ โดยการเรียนรู้นี้อาจเกิดขึ้นระหว่างผู้เรียนด้วยกัน หรือระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน หรืออาจกระทำผ่านกิจกรรมรูปแบบอื่นๆ เพื่อกระตุ้นความกระตือรือร้นของผู้เรียน เช่น ให้พูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยการสลับคู่ทุกๆ 10 นาที เป็นต้น

ขั้นที่ 6 การสรุปเนื้อเรื่อง เป็นการให้ผู้อ่านสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทำการวิเคราะห์จากเนื้อเรื่องที่อ่านในขั้นตอนที่ผ่านมา เพื่อสรุปความน่าจะเป็น ความน่าเชื่อถือ ตลอดจนใจความสำคัญของเนื้อเรื่อง โดยมีข้อมูลหลักฐานประกอบการตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผล

ขั้นที่ 7 ประยุกต์และนำไปใช้ นำผลจากการเรียนรู้ไปประเมินว่าสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร ซึ่งจะช่วยให้การอ่านบรรลุผลอย่างสมบูรณ์

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนอ่านเชิงวิเคราะห์ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning จากเรื่องสั้นสำหรับอ่านนอกเวลาเรื่อง “มอม” นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ขั้นกระตุ้นความสนใจ

1. ครูกระตุ้นความสนใจของนักเรียน .โดยถามนักเรียนว่านักเรียนมีสัตว์เลี้ยงหรือไม่/ ตัวอะไร/ ชื่ออะไร/ มีความผูกพันกับนักเรียนอย่างไร ฯลฯ ให้นักเรียนผลัดกันพูดเล่าเรื่องสัตว์เลี้ยงของตนเองให้เพื่อนๆ ฟัง เพื่อเป็นการเกริ่นนำว่าสัตว์เลี้ยงต่างๆ ล้วนมีจิตใจ มีความรักความผูกพันกับมนุษย์ผู้เป็นคนเลี้ยง

2. ครูเปิดวิดีโอสั้นๆ เกี่ยวกับสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยให้นักเรียนดูเพื่อให้นักเรียนเข้าใจถึงเหตุการณ์ ความยากแค้น และความรู้สึกของผู้คนในช่วงสงครามโลก ก่อนที่จะเข้าสู่กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นสอนและสรุป

ครูใช้ขั้นตอนการสอนอ่านจับใจความที่มีประสิทธิภาพ 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดเรื่องที่จะอ่าน โดยครูกำหนดเรื่อง “มอม” ซึ่งเป็นเรื่องสั้นของหม่อมราชวงศ์ศีกฤติ ปราโมช นักเขียนที่มีชื่อเสียงผู้หนึ่งของประเทศไทย ซึ่งท่านได้เขียนจากประสบการณ์การเลี้ยงสุนัขของท่านเอง เนื้อเรื่องได้บรรยายเหตุการณ์ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งถูกโจมตีทางอากาศในช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพาผ่านสายตาของมอม สุนัขผู้ซื่อสัตย์ จากนั้นครูเปิดวิดีโอเพื่ออธิบายถึงเรื่องย่อและเกร็ดความรู้จากเรื่องมอม รวมทั้งคำศัพท์ที่น่าสนใจจากเนื้อเรื่องก่อนที่จะทำการอ่าน

ขั้นที่ 2 ทำการอ่านเนื้อเรื่องทั้งหมด โดยการให้นักเรียนทำการอ่านเนื้อเรื่อง “มอม” อย่างละเอียดหนึ่งรอบ

ขั้นที่ 3 การตั้งคำถามกับตัวเอง เมื่ออ่านจบ นักเรียนตั้งคำถามกับตัวเองก่อนว่ามีเนื้อความตอนใดในเรื่องที่ตนไม่เข้าใจหรือไม่ นักเรียนอาจทำการปรับภาษาในเนื้อเรื่องส่วนที่ยังไม่เข้าใจนั้นให้เป็นถ้อยคำสำนวนภาษาของตนเอง หรือหากมีส่วนใดที่มีข้อสงสัยและไม่เข้าใจจริงๆ ให้ซักถามกับครูผู้สอน

ขั้นที่ 4 การจำแนกและจับใจความสำคัญของเรื่องครูทำการแบ่งกลุ่มกลุ่มละ 3-5 คน ให้แต่ละกลุ่มตั้งชื่อกลุ่มของตนเอง แล้วช่วยกันคิดวิเคราะห์เนื้อเรื่องว่าตัวละครมีใครบ้าง ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร ตลอดจนวิเคราะห์อารมณ์ที่เกิดขึ้นในเนื้อเรื่องว่ามีอารมณ์ใดบ้าง โดยทำลงในกระดาษที่ครูเตรียมไว้ให้ โดยให้แบ่งหน้าที่กันในกลุ่มให้เท่าเทียมกัน เช่น มีคนจดบันทึกสลับกับเพื่อนอีกคน และเพื่อนคนอื่นๆ ช่วยกันคิดหาคำตอบ โดยอาจใช้วิธีการที่นักเรียนสนใจ เช่น แผนภาพความคิด (mind map) หรือกรอบภาพ (frames) เป็นต้น

ขั้นที่ 5 วิเคราะห์จุดมุ่งหมายของเรื่อง เมื่อเขียนวิเคราะห์ลงในกระดาษจากขั้นที่ 4 เสร็จแล้ว ให้แต่ละกลุ่มพูดคุยกันภายในกลุ่มว่าจุดมุ่งหมายของเรื่องคืออะไร ให้ข้อคิดสอนใจเรื่องใด และให้วิเคราะห์ทัศนคติของผู้เขียนในความคิดของนักเรียน เช่น เหตุใดผู้เขียนจึงนำเสนอเป็นตัวละครหลัก ผู้เขียนน่าจะมีความผูกพันกับสุนัขเพราะอะไร เป็นต้น

ขั้นที่ 6 การสรุปเนื้อเรื่อง ให้แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอชิ้นงานหน้าชั้นด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์ เช่น แต่งกายเลียนแบบผู้คนในสมัยสงครามโลก เป็นต้น เพื่อสร้างความสนใจของเพื่อนในห้อง เมื่อนำเสนอเสร็จให้แต่ละกลุ่มบอกเล่าความรู้สึกของตนที่มีต่อเรื่องมอม

ขั้นที่ 7 ประยุกต์และนำไปใช้ ให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่าได้ข้อคิดอะไรจากเรื่อง และสามารถนำสิ่งที่ได้จากการอ่านไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนได้อย่างไรบ้าง โดยครูเปิดโอกาสให้นักเรียนแต่ละคนแสดงความคิดเห็นที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนมีโอกาสดำเนินการและจุดประกายความคิดใหม่ให้กับเพื่อนๆ

หลังจบกิจกรรม ผู้สอนต้องไม่ลืมที่จะทำการประเมินผลผู้เรียน โดยเฉพาะการประเมินแบบรายบุคคล เพื่อให้ทราบถึงผลสัมฤทธิ์และพัฒนาการของผู้เรียน การประเมินผลจะช่วยให้ผู้สอนเห็นว่าควรปรับปรุงจุดบกพร่องที่เกิดกับผู้เรียนด้านใดบ้าง เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุดแก่ผู้เรียน ผู้สอนไม่ควรละเลยผู้เรียนแม้คนใดคนหนึ่ง เพราะทุกคนสามารถเรียนรู้ได้หากได้รับการเรียนการสอนที่เหมาะสม การดำรงตนอยู่ในโลกดิจิทัลจะต้องอาศัยทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเสียไม่ได้ การอ่านจึงมีความสำคัญไม่แพ้วิชาอื่นๆ เพราะเป็นพื้นฐานในการฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์หากเด็กๆ มีทักษะการคิดวิเคราะห์ก็จะช่วยให้เขาสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กรุงเทพธุรกิจ. (2562). *เกิดอะไรขึ้นกับการศึกษาไทยเมื่อผลสอบ 'PISA' เด็กไทยไม่ถึงค่าเฉลี่ย*. สืบค้นเมื่อ 2 มกราคม 2563 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/857279>

จุฬามาศ เจริญธรรม. (2549). *การจัดการเรียนรู้กระบวนการคิด*. นนทบุรี: สุรัตน์การพิมพ์

- วิทยา พัฒนเมธาดา. (2562). *Active Learning : Passive Learning*. เข้าถึงได้จาก http://www.kansuksa.com/159/?fbclid=IwAR2eqDyYmZJqscZLIEsyFTEc6zPH25fc_8STPf3dJTeCE18lDxC1dQmAzDY
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2562). *ผลการประเมิน PISA 2018*. เข้าถึงได้จาก <https://pisathailand.ipst.ac.th/news-12/>
- Adler. C.R. (2018). *Seven Strategies to Teach Students Text Comprehension*. Retrieved from <http://www.readingrockets.org/article/seven-strategies-teach-students-text-comprehension>
- Abhiyan, S.S. (2008). *Active Learning Methodology*. Tamil Nadu in Partnership with The School, Krishnamurti Foundation India: Chennai.
- Children and Nature Network (2012). *Health Benefits to Children from Contact with the Outdoors and Nature*. Retrieved from <http://www.childrenandnature.org/downloads/C&NNHealthBenefits2012.pdf>
- McManus, D. (2001). The two paradigms of education and the peer review of teaching. *Journal of Geoscience Education*. 49(6), 423-434.
- Nash, Ron J. (2010). *The Active Classroom field book: success stories from the active classroom*. California: A SAGE Company.
- Rassarin. (2018). รู้จัก Gen Z ให้มากขึ้น เมื่อพวกเขาต่างกับ Millennials .ในหลากหลายแง่มุม. สืบค้นเมื่อ 29 ธันวาคม 2562 จาก <https://www.brandbuffet.in.th/2018/06/gen-z-vs-millennials/>
- Tapscott, D. (1998). *Growing Up Digital: The Rise of the Net Generation*. New York: McGraw Hill.
- UpSkill. (2018). คน Gen Z สอนอย่างไรให้ได้ผล. สืบค้นเมื่อ 29 ธันวาคม 2562 จาก https://upskill.co.th/blog/คน-gen-z- สอนอย่างไรให้ได้ผลfbclid=IwAR17sNRUsIwbaliNR_wOghvy1qZpNkAgyS4ceqTVVjwGPjTwbaZzZ4p01I
- Visual Lab School. (2019). *The Outdoor Environment: Designing for Learning*. Retrieved from <https://www.virtuallabschool.org/school-age/learning-environments/lesson-3>
- World Health Organization. (1999). *Partner in Life Skills Education*. (Meeting Document). Geneva: Development of Mental Health.